

Szószerk – Úrasztala – Szerartások

KOVÁCS ISTVÁN (K)

A SZÍV VALLÁSA – A VALLÁS SZÍVE

„[...] Jézus ezt mondta neki: »Egy ember ment le Jeruzsálem-ből Jerikóba, és rablók kezébe esett, akik kifosztották, meg verték, azután félholtan otthagya elmentek. Történetesen egy pap ment azon az úton, de amikor meglátta, elkerülte. Hasonlóképpen egy lévita is odaért arra a helyre, és amikor meglátta, ő is elkerülte. Egy úton lévő samaritánus pedig, amikor odaért hozzá és meglátta, megszánta; odament, olajat és bort öntött sebeire, és bekötötte azokat. Aztán feltette őt a saját állatára, elvitte egy fogadóba, és ápolta. Másnap elővett két dénárt, odaadta a fogadónak, és azt mondta neki: Viselj rá gondot, és ha valamit még ráköltesz, amikor visszatérek, megadom neked. Mit gondolsz, e három közül ki volt a felebarátja a rablók kezébe esett embernek?« Ő így felelt: »Az, aki irgalmas volt hozzá.« Jézus erre ezt mondta neki: »Menj el, te is hasonlóképpen cselekedj.«” (Lk 10,30–37)

Kedves Testvéreim! Aligha van (közöttünk) olyan valaki, aki ne ismerné ezt a gyönyörű történetet. Aligha van (közöttünk) olyan – kedves Testvéreim –, aki legalább az életben egy alkalommal ne hallotta volna a templomban, vagy ne olvasta volna ő maga is Lukács evangéliumában. És azt hiszem, hogy aligha van lelkész, aki szolgálata rendjén elmulasztotta volna, hogy prédikáljon ennek a gyönyörű történetnek az alapján. Mondhatom tehát, mindezeket egybe vetve akár azt is, hogy ez talán az egyik legközismertebbnek számító történet, jézusi példázat, amellyel szépségben aligha vetekedhet egy másik, talán csak a tékozló fiúról szóló történetet tudjuk gondolatban odailleszteni mellé.

Hogyha ennyire közismert ellenben ez a könyörölő vagy irgalmas samaritánus néven ismert történet, akkor bennetek joggal megfogalmazódhat a kérdés: akkor hát, miért éppen ezt a történetet választottam előttem tartandó beszédem alap gondolatául? Ez azonban egy kicsit csak szónoki kérdés, gondolom, még akár a hallgatóság részéről is, de a felelet az – úgy hiszem – kézenfekvő, és több szempontból is jogos.

Az első talán az lenne, hogy: éppen azért közismert ez a gyönyörű történet, mert a lényegét fogalmazza meg, mondja el a keresztény ember számára. Szoktam úgy is fogalmazni, hogy a jézusi kereszténységnek ez a szíve; a vallás szíve, vagy pedig a szív vallása. De hivatkozhatok akár a híres német költőóriásra, Goethére is, aki azt mondotta egy alkalommal, hogy mi emberek annyiszor elkövetjük – és újra meg újra megismételjük – tévedéseinket, hogy az igazat is újra meg újra ismételni kell! Végül harmadszor, hadd tegyem hozzá még azt is, hogy tapasztalataim alapján arra a következtetésre vagy tapasztalásra jutottam el – nem is egy alkalommal –, hogy bármennyire közismert ez a jézusi példázat, nagyon gyakran előfordul mégis, hogy még a hivatásosnak nevezhető magyarázók – a lelkészek – sem magyarázzák mindig pontosan. Sőt egyházi méltóságot is hallottam beszélni, szólni róla, aki szintén ugyanúgy melléfogott, amikor ennek a jézusi példázatnak az üzenetét akarta a ma emberéhez szólóan tolmácsolni, illetve eljuttatni. Azért is mondom tehát, hogy újra meg újra föl kell eleveníteni ezt a történetet, mert lényeges, mert nagyon fontos, mert keresztény vallásunknak a szíve, és a szívnek a vallása az, amit a ma emberének ez az üzenet megfogalmaz.

Kezdjük tehát el! A történet már az induláskor könnyen félreértésekre ad lehetőséget. Gyakran előfordult, hogy azt hallottam – a lelkész azt mondta –, hogy „egy zsidó ember” ment lefele Jeruzsálemből a Jerikó felé vezető úton. Na most itt jön már rögtön az első figyelmeztetés, hogy nagyon oda kell figyelni arra, amit Jézus mond, mert nagyon fontos és nem mindegy, hogy „egy zsidó ember” ment, vagy pedig csak úgy általában egy ember! Jézus pedig azt mondja, hogy „egy ember” ment azon az úton. Abban a pillanatban, hogyha én ezt az embert beskatulyázom, úgymond, akkor ezzel már egészen más értelmezést nyer, vagy nyerhet a történet, vagy pedig annak az üzenete. Oda kell figyelni: lehet, hogy zsidó ember, de Jézus nem azt mondja, hanem azt, hogy „egy ember”; bárki, akárki, szóval egy emberi lény ment az úton, és megesett vele az, ami megesett. Ismeritek, hallottátok: rablók törtek rá, megtámadták, megverték, kifosztották, és félholtan otthagyták az út szélén a szerencsétlent, és – mint a szövegből kiderül – azt sem tudja az arra elhaladó egészen biztosan, hogy még van-e élet benne, félholt, vagy pedig már meg is halt.

A következő mozzanat az, hogy jön két egyházi ember: egy pap, a másik pedig a lévita. Nem időzöm most annál, hogy ez a két ember milyen egyházi tisztet, vagy szolgálatot hivatott betölteni, elég annyit mondanom, hogy ők valószínűleg szolgálatvégzés szándékával haladtak azon az úton. Tudjátok, mi történik a továbbiakban, ezek szinte egyformán módon reagálnak a helyzetre: meglátják az út szélén heverő szerencsétlent, és elmennek mellette. Ennek a résznek, ennek a mozzanatnak valóságos regénybe illő – lelkészekként változó – kiszínezését is hallhatjuk. Van, aki oda tévelyedik el ebben, hogy ilyesmiket mond: Látjátok, testvéreim, milyen szívtelen világban éltek akkor is az emberek! Akkor is csak

ilyenek voltak az emberek, rezzenetlen szívvel mentek el a másik nyomorúsága mellett; nem törődtek az elesettel, a segítségre rászorulóval, és így van ez ma is! Egy másik szónok aztán arról beszél, hogy: íme, milyen szívtelen az a zsidó pap, és társa, a lévita... Ugye, akár a mi magyar sorsunk is felfedezhető ebben a történetben, mert mi sem sietünk saját fajtánk segítségére! És így tovább.

Na most szeretném elmondani nektek, kedves Testvéreim, hogy egyáltalán nem erről van szó. Nagyon röviden és lehetőleg csak a lényegnél maradva csak annyit kell mondanom, hogy a zsidó törvények és előírások szerint a halottat vagy akár egy idegent érinteni is tisztátalan tettek, cselekedetnek számított. Tehát itt nem egyszerűen arról beszél Jézus, hogy a pap meg a lévita, ezek az egyházi emberek ilyen közönyös, rezzenéstelen szívű emberek voltak, hogy rá se néztek arra a segítségre szoruló emberre, hanem arról van szó, hogy ők azonnal föllapozták gondolatban a törvénykönyvet, és az ő vallásuk és egyházuk törvényei nekik azt írták elő, hogy nekik nem szabad érintkezni azzal a feltehetően halott vagy idegen emberrel. Tehát nekik a törvény írta elő azt, hogy ők továbbmenjenek. És az eredeti görög szövegben ki is hangsúlyozódik jól, mert úgy fogalmaz az evangélista, hogy „anti-par-erchomáj”, ami azt jelenti, hogy ez a két ember messiás ívben, széles ívben kerülte ki a szerencsétlent, aki a földön feküdt.

Ezt követően bukkan fel a harmadik szereplő, illetve jön az úton, és történetesen egy gyűlölt idegen: szamaritánus. Zsidóországban a szamaritánus – ma úgy mondanánk: persona non grata – nem kívánt, gyűlölt személyiség. Nem szükséges az ellentétek okát részletesen elemeznünk, ez a viszony a zsidó és a szamaritánus között abban a korban – Jézus korában – közismert volt, tehát Jézus éppen ezzel élezi ki a különbséget. Amikor a pap és a lévita – a törvény előírásának eleget téve – tovább mennek anélkül, hogy segítenének, jön ez a gyűlölt idegen – és ez egy nagyon fontos dolog –, aki nem valamiféle törvénykönyvet kezd lapozgatni. Nem azon kezd gondolkozni, hogy vallásának a törvényei, a társadalmi előírások és szabályok, a hagyományok vagy a megszokás, erre a helyzetre mit írnak elő. Hogy az adott helyzetben neki vajon mit kell cselekednie, hanem – és itt egy nagyon természetes, nagyon egyszerű, de sajnos sokszor elfelejtett dologról van szó – azt írja az evangélista, hogy: „megszánta”. Gyönyörű szép fordításaink vannak; az új fordítás ezt a szót használja, hogy megszánta, de a régebbi fordításokban az van: megesett a szíve, megindult a szíve. Gyönyörű szavak, Testvéreim! Ennek az embernek megesett a szíve, és tudjátok mi történt: segített az ő szerencsétlenül járt, kifosztott, félholtra vert felebarátján. Azon túl, hogy bekötözte a sebeit, bevitte egy fogadóba, még gondját viselte, és mivel valószínű, hogy kereskedőről lehetett szó, és neki tovább kellett mennie: a fogadósnak pénzt adott, sőt azzal is megbízta, hogy viselje gondját a szerencsétlennek, s ő visszafele jövet megtéríti majd mindazt, amit rákölt a fogadás. Eddig tart a történet, és Jézus az azelőtt őt kérdező írástudónak fölteszi a játszi könnyedén megválaszolható kérdést: Hallot-

tad a történetet, most pedig felelj arra, hogy ki volt ennek a szerencsétlenül járt embernek valóban a felebarátja? A gyermek is tudja a választ, és az írástudó számára sincs más kiút, ő is be kell ismerje, hogy az, akinek megindult a szíve rajta! Az, aki könyörült rajta, az, aki segített rajta, az az ő igazi felebarátja.

Ez a történet, ez a jézusi példázat azért is rendkívül tanulságos Testvéreim, mert egy olyan dolgot is figyelmünk homlokterébe állít, amiről általában meg szoktunk feledkezni. Máskor nemszeretem témaként nem szoktunk beszélni róla. Jézus ezzel a gyönyörű példázattal ugyanis igen kemény ítéletet mond a kortárs vallásosság fölött. Azt mondja, hogy nagyon szép és kegyes lehet a ti vallásosságotok (a zsidó pap és lévita a címzett), mert kegyes a ti vallásotok, a ti egyházatok, de ugyanakkor emberellenes, hiszen otthagyja a szerencsétlenül járt kifosztottat az útszélen, a rászoruló segítség nélkül, és rezzenetlen szívvel megy tovább, mint aki eleget tett az előírásoknak. És nézzétek meg, hogy ezzel szemben egy idegen, egy gyűlölt idegen nem kezdi a törvényei között keresni az előírást, a szabályt vagy a parancsot, hanem egyszerűen csak a szívére hallgat, és szívének jó ösztönéből hozza felszínre azt a jót, amit az adott helyzetben tennie kell! Jézus szerint ez a típus az igazi vallásosság megtestesítője. Azért mondtam azt, hogy ez „a szív vallása”; ez a jézusi tanítás pedig „a vallás szíve”.

Mit üzen nekünk ez a történet? Hiszen nem csak egy kétezer évvel ezelőtti történetről vagy tanításról van szó. Azt az örökérvényű üzenetet hordozza, hogy amikor életünknek különböző (nehéz) helyzeteiben döntenünk és cselekednünk kell, akkor sohasem a törvénykönyvek, előírások, szabályok, és paragrafusok között kell keresgéljünk; hallgassunk csak szívünk jó ösztönére! Arra hallgassunk, és akkor megtudjuk, hogy ez a szívből szóló jó ösztön tulajdonképpen mit diktál, mit mond nekünk, hogy mit kell cselekednünk, és akkor fogunk jól cselekedni! Akkor fogunk helyesen eljárni, akkor leszünk igazán Jézus-tanítványok, keresztény emberek, hogyha nem az előírások, hagyományok, paragrafusok útvesztői között keresgélünk, hanem szívünknek jó ösztönére, sugallatára, indulatára figyelünk, és a szerint cselekszünk.

A történet által hordozott üzenet ezért válik alkalmazhatóvá, megélhetővé a mában, minden keresztény közösségben. A bölcs Erasmus mondotta egy alkalommal, tömören és velősen sűrítve a lényegét: „Mindenekelőtt azt kell tudni, amit a Krisztus tanított. Azután pedig cselekedni kell azt.” Testvéreim, ilyen egyszerű! Odafigyelni Jézus szavára, tanítására, hogy mit tanított, és aztán élni, cselekedni kell azt.

Végezetül csak azt mondhatom: Felkelvén, ti is ekképpen cselekedjetek! Ámen.

FERENCZI ENIKŐ

NŐI KÖVETŐK¹

„Ezek után az Úr szolgálatba állított másokat is, hetvenkét tanítványt, és elküldte őket maga előtt kettesével minden városba és helységbe, ahova menni készült.

Így szólt hozzájuk: »Az aratnivaló sok, de a munkás kevés, kérjétek tehát az aratás Urát, hogy küldjön munkásokat az aratásába.«” (Lk 10,1–2)

Kedves Testvéreim!

Igen, jól hallottuk: Jézus hetvenkét tanítványt küld ki.

Induljunk ki abból, miért beszél Lukács hetvenkettőről, és kik is tartoznak Jézus tanítványai közé. Hiszen, amikor tanítványairól beszélünk, nekünk elsősorban a tizenkettő jut eszünkbe.

És ma, amikor a nőket arra biztatjuk, hogy elképzelésüket megvalósítsák, összefogjanak és megalakítsák nőszövetségüket, érdemes egy kis időt eltölteni azzal a gondolattal is, hogy vajon voltak-e Jézusnak női követői?

Más evangéliumban is találunk elvéve pozitív értékelést az asszonyokról (Márk, János) de egyik sem közelíti meg Lukácsot, aki nagy szerkesztői gonddal igyekezett úgy bemutatni Jézust, mint aki megkülönböztetett figyelemmel fordult tanításával az asszonyok fele.

Aki ismeri Lukács evangéliumát, tudja, hogy az elején ott találjuk a két születési történetet: Jánosét és Jézusét, amelyeknek főszereplői nők: Erzsébet és Mária. Jézus neve mindössze háromszor fordul elő ebben a két fejezetben. De hasonló a helyzet Józseffel is, aki csak elvéve bukkan fel – elientétben Máté születési történetével, ahol Józsefnek domináns szerepe van. Zakariás pedig megnémul, mert nem hisz az angyalnak. *Ellentéte* az asszonyoknak, akik *hittek*. Itt az asszonyok Isten készséges szolgálói, akik boldogan vállalják az Isten által nekik szánt feladatot. Az apostolokhoz hasonlítanak, akikről az Apostolok Cselekedetei is beszél. Lukács szerint azok számítanak keresztényeknek, akik Jézussal való kapcsolatuk által részesültek a Szentlélekben: ekként például Erzsébet és Mária.

Lukács evangéliumának egy másik jellegzetessége, hogy egy-egy történetben párosan mutatja be a főszereplőket: egy férfit és egy nőt. Ilyen például Simeon

¹ Elhangzott 2006. május 14-én, a budapesti Bartók Béla Unitárius Egyházközség istentiszteletén (a nőszövetség alakuló közgyűlésén)